

**STRATEGII NARATIVE ÎN PROZA SCURTĂ
A LUI MIRCEA NEDELCIU**

RALUCA GRIGORE

**STRATEGII NARATIVE ÎN PROZA SCURTĂ
A LUI MIRCEA NEDELCIU**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2018

Colecția FILOLOGIE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GRIGORE, RALUCA

Strategii narative în proza scurtă a lui Mircea Nedelciu / Raluca
Grigore. - București : Editura Universitară, 2018
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0756-6

821.135.1.09

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062807566

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2018
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

Mulțumiri profesorilor!

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	9
Capitolul I : INTRODUCERE	21
Capitolul II: POSTMODERNISMUL ÎN LITERATURA ROMÂNĂ Postmodernismul – Aspecte ale postmodernismului în literatura română	27
Capitolul III: MIRCEA NEDELCIU, EXPONENTUL UNEI GENERAȚII	49
Literatura în perioada comunistă	50
Creația literară, între sincronizare modernistă și determinare	57
Școala de la Târgoviște	60
Scriitorii generației '80	64
Capitolul IV: RECEPTAREA CRITICĂ A PROZELOR SCURTE APARTINÂND LUI MIRCEA NEDELCIU.....	77
Capitolul V: TEXTUL LITERAR OPTZECIST	87
Text și mijloace textuale	88
Textul optzecist	92
Capitolul VI: STRATEGII NARATIVE ALE PROZEI NEDELCIENE	99
Proza narativă - aspecte teoretice	100
Proza scurtă - o nouă poetică a textului	107
Strategii narative în proza scurtă a lui Mircea Nedelciu	115
Limbajul pictural în proza scurtă	138
Capitolul VII: INSTANȚELE COMUNICĂRII NARATIVE	145
Instanțele narative	146
Autor- narator- personaj- cititor în proza nedelciană	149

Capitolul VIII: TITLURILE- PRAGURI TEXTUALE	167
Capitolul IX: PROZA SCURTĂ NEDELCIANĂ - ASPECTE ALE POETICITĂȚII	177
Considerații despre proza poetică	178
Poetica prozei scurte nedelciene	183
Capitolul X: CONCLUZII	197
DOSARUL REFERINȚELOR CRITICE	203
Bibliografie	204
Anexe	217
Addenda	219

O perspectivă sintetică asupra modului de funcționare a angrenajului narativ al prozei scurte a lui Mircea Nedelciu

În vara anului 2013, Raluca Grigore susținea public teza de doctorat *Strategii narative în proza scurtă a lui Mircea Nedelciu*, o cercetare meritorie finalizată, în cadrul Școlii Doctorale a Facultății de Litere, Universitatea „Ovidius” din Constanța, sub coordonarea științifică a profesorului universitar doctor Paul Dugneanu. După o minuțioasă și îndelungată forjare, cercetarea doctorală este expusă atenției publice în varianta edită, de această dată. Decizia autoarei este una dublu salutară, în sensul că, pe de o parte se transferă în aria de abordare didactică a unui model performativ de abordare a prozei scurte a lui Mircea Nedelciu. Pe de altă parte se validează coordonatele unui demers exegetic productiv, preocupat de plasarea scriitorului la răspântia „noului flux” în care se reunesc reflexelele po(i)eticii textualiste (în variata optzecismului junimist) și „experiențele” postmodernismului în opțiunea literară din anii '80.

Pe lângă o cartografiere, „in extenso”, cu ajutorul unor hărți esențial(izat)e, a morfologiei lumilor ficționale, Raluca Grigore este interesată, cu precădere, de morfologia formelor fabulatorii, de proiectarea și construcția personajelor și/sau de dinamica temelor, în tandem cu decodarea form(ul)elor narative și dezvoltarea po(i)eticii prozei scurte, în particular. Unul dintre obiectivele subsidiare ale cercetării de față își recunoaște utilitatea în tentativa tinerei izvoditoare de a deconstrui, în paralel, o serie de prejudecăți în legătură cu futilitatea, semnalată dinspre unul dintre versanții criticii conservatoare, apărătoare a canonului modernist. Echidistantă, autoare menține sub lupă, în egală măsură, atât elogiile cât și rezervele referitoare la proza de grup a „desantului” optzecist, aflat sub comanda experimentalistă a lui Mircea Nedelciu, liderul „junimiștilor”.

Structurată în nouă capitole și susținută, la nivel secvențial și global, de un arsenal critic și bibliografic (în variantă edită și „web”), prezenta investigație cu privire la modul de funcționare a angrenajului narativ al prozei scurte a lui Mircea Nedelciu, se dorește, în limita posibilităților, o elucidare a performanțelor noilor mecanisme narative, prin raportare la po(i)etica postmodernismului, în principal, și la formula narativă a unora dintre avatarii săi românești, în subsidiar.

Ceea ce își fixează, „ab intio”, Raluca Grigore se recunoaște în alegația potrivit căreia, asemeni comilitonilor optzeciști, Mircea Nedelciu, a avut grijă să își „transparentizeze” inferențele (con)textualizându-le și divulgându-și, cu ostentație ludică, „rețetarul” experimentalist. Așa s-ar putea explica și faptul că o bună parte a criticii de raclaj și/sau a istoriei literare s-au mulțumit doar cu „privilegiul” de a-i prelua, „tale quale”, elucubrațiile teoretice și de a le găsi corespondent în practicarea textului scurt.

Cauzele și clauzele sunt multiple și ele nu exclud din ecuație conformismul, spiritul „cenaclist” și de solidaritate generaționistă precum și binecunoscutul mimetism împănate cu vestonul de împrumut al cosmopolitismului literar, în varianta universalistă a esteticului. Pentru că, „desantați” de către Ovid. S. Crohmălniceanu, „patronul *Junimii*”, în reliefurile iregulare de la sfârșitul deceniului al șaptelea, „textualiștii” voiau, de fapt, să intimideze *prin* și, mai ales, *cu* aerul lor de „agenți” ai ultimelor conspirații textual(ist)e expuse în garderoba tardomodernismului din unele case de „mode literare” tutelate de „Tel Quel”. Regulă, de la care nici dandismul textual al Mircea Nedelciu nu a făcut excepție. Pe considerentul că, înainte de toate, exponenții „noului flux” își propuneau să elibereze cititorii de complexe și mistificarea la care aceștia fuseseră supuși dintotdeauna de către canonicii moderni. Drept urmare, cu ajutorul unor „trucuri” de limbaj și a unor prestidigitații de imaginar, el se va strădui să creeze iluzia de realitate imediată; oricum, una cu mult mai veridică decât cea promovată prin serialele proza(st)ice subordonate directivelor de partid. De aici transpare senzația că „autorul implicat” refuză să se mai lase (con)duc de șuvoiul ficțiunii canonic-moderniste, pe care, într-un gest de sinceritate și de transparență naratologică, se dovedește a fi dispus să o denunțe „cititorului actualizat”. Gestul nu exclude din repertoriu dezinvoltura și ostentația celui ce nu mai are nimic de-a face cu inspirația și harul ei divin ori, în alt plan cu directiva realismului propagandistic.

Ideea aceasta a implicării „lectorului în fabula” îmi amintește însă de snoava, *Lupul la stână*; mai ales de secvența finală a „îmbrătoșării” fatale a mielului. Să fi fost însă acest cititor al anilor '80 la fel de naiv ca mielul neascultător din snoava humuleșteanului? Cu siguranță că, atunci când deschidea volumele de „proză scurtă”: *Aventuri într-o curte interioară* (1979); *Efectul de ecou controlat* (1981) sau *Amendament la instinctul proprietății* (1983), opurile de tinerețe ale lui Mircea Nedelciu, el știa că a intrat, de bună voie, într-un țarc fabulatoriu, guvernat de alte reguli, cu mult mai atașate de ficțional. Așa că el se aștepta ca, între coperti, să nu mai afle decât convenții de punere în act a „unui nou pact” cu realitatea; fie acesta și unul autodemascat. De altfel, așa cum ne-o confirmă și „duduia de la

Vaslui”, plăcerea interzisă a lecturii se bazează tocmai pe cunoașterea și acceptarea „regulilor jocului” unor atari „îmbrățișări” auctoriale. După cum se cunoaște, astfel de trucuri se clarificaseră însă la noi, cu un veac mai înainte, când scriitori ca I.L.Caragiale, Ion Creangă, Duiliu Zamfirescu își avertizau cititorii să le admire „arta” cu ajutorul căreia este creată „iluzia de viață” și să nu se substituie naiv personajelor cărții. Pentru că, așa cum îl atenționa (profesoral!) pe Iacob Negruzzi, autorul *Vieții la țară*, iluzia este tratată ca iluzie de când există literatura.

Pe aceeași coordonată a „poeticilor exhibate” se înscrie și afirmația, optzecistului Nedelciu, atunci când perorează asupra faptului că proza lui promovează o relație democratică (partenerială) instituită între scriitor și cititorul cu statut de „administrator” delegat al fabulei. În diferite interviuri, răspunsuri la anchete, texte teoretice *ș.a.m.d.*, ca lider al „generației în blugi”, Mircea Nedelciu a susținut (cu obstinație) că a trecut vremea „dictaturii auctoriale” a modernismului, în care o „instanță” demiurgică impunea, imperios, o anumită versiune a realității, „receptorul” mulțumindu-se cu rezoluția acceptului pasiv și/sau a „acordului de principiu”. Dacă ar fi să-i dăm crezare prozatorului Mircea Nedelciu, spre deosebire de „scriitorii-dictatori” (aflați la timona prozei din anii '60-'80), prin recursul la strategii narrative plasate în siajul persoanei a doua, reprezentanții generației '80 și-ar „consulta” cititorii pe tot parcursul „demersului narativ”, dându-le astfel libertatea de a opta pentru o variantă sau alta. Ca urmare, s-ar stabili o relație „interactivă”; sau, în termenii lui Umberto Eco, o strategie de cooperare textuală. Câtă (con)lucrare scriptorială însă, atâta dezabuzare semantică!...pentru că textul scurt, proiectat în laboratoarele de încercări ale *Junimii*, este conceput după o rețetă îndelung exersată de I.L. Caragiale. Așa că, tot ceea ce-i mai rămâne autorului optzecist, se rezumă la plăcerea spectacolului de „demonstrare”, la vedere, a mecanismelor de funcționare a textului. Demers pe care Raluca Grigore nu și-l refuză exegezei atunci când se angajează în a urmări, cu pasiune didactică și acribie hermeneutică, performanțele noilor strategii narrative prin care Mircea Nedelciu se distanțează (ludic, polemic, ironic, parodic *etc.*) față de canonul modernist.

Considerațiile și observațiile cercetătoarei, în legătură cu modificarea de paradigmă literară, instituită de Mircea Nedelciu, se pot întrevădea odată cu înaintarea strategică și (crono)logică -volum de proză scurtă cu volum - în decodarea po(i)eticii postmodernismului și din scrutarea manevrelor de raportare a lui Mircea Nedelciu la estetica exponențială a modernismului repliat .

Developarea (devoalarea mai exact) și decodarea tehnicilor de articulare narativă, prezente *in fabula* nedelciană, asumate ca obiect

principal de investigație, sunt cele care dau forță și validitate demersului întreprins de Raluca Grigore. Astfel sunt excavate și evaluate „zăcămintele” narative ale prozei scurte în varianta ad(o)aptată de către optzeciști, în general, și de către Mircea Nedelciu, în particular. Cu insistența cuvenită asupra „strategiilor narative” și a „rețelei instanțelor comunicării narative” ori a „dinamicii pragurilor textuale” și a probării structurilor de rezistență narativă ale „poeticii prozei scurte”. Fără a se eluda, însă, ariile de interes colaterale: „biografia” (în date esențiale), istoria receptării arhitextului optzecist, contabilizarea și taxinomia strategiilor narative ale prozei scurte nedelciene, în mod aparte .

Intenția este una deductivă și ea se poate observa începând cu secvența preocupată de accesarea strategiilor postmodernismului în literatura română. Este în joc o perspectivă recapitulativ-sintetică, în care profesoara Raluca Grigore vizează stadialitatea receptării critice și a „perspectivărilor” asupra postmodernismului, în general, cu o detaliere esențializată a trăsăturilor hibridului românesc, în subsidiar.

Demersul scrutat, din turnul de control al teoriei, criticii și istoriei literare de către coordonatorul cercetării, de către Paul Dugneanu, este realizat printr-o dublă mișcare: de panoramare și apropiere. Cu permanente relaționări și trimiteri la momentele decisive din istoria literaturii contemporane și la utilitatea instrumentarului necesar în dezvoltarea poeticilor textualiste și postmoderniste, în decriptarea de formule narative și în evidențierea practicilor textuale „made Nedelciu”. Pista autohtonă a fenomenului -cu rampe de lansare, intrări și ieșiri multiple- este încercată prin decolarea optzecismului, pilotat de figura rebelă a lui Mircea Nedelciu, liderul „textualismului” junimist; un postmodern „avant la lettre”. Referitor la taxinomia opțiunilor cu privire la postmodernism, cu toată avalanșa de „americanisme” care se bucurau de atenția „lunediştilor” (pe care junimiștii maioreșcieni și juniorii lor dâmbovițeni le priveau circumspect), autoarea pare mai atașată de moștenirea occidentală, centrată pe recurența modernității, acceptată ca antecameră a postmodernismului; mai exact a unora dintre întrupările sale proteice semnalate de Matei Călinescu, Jean-Francois-Lyotard, Antoine Compagnon ș.a.

Intenția doctorandei este aceea de a ne convinge că trăsăturile genetice ale spiritului postmodern se regăsesc în modernism și că ele pot fi reperate în alternanța față-verso a paradigmei; ca părți ale unui proces recesiv, de „camuflare” a contrariilor și/sau de acomodare a perspectivelor hibridiza(n)te. Cât despre postmodernismul românesc, Raluca Grigore va aduce la rampă proiectul recuperator (de sorginte lyotardiană), propus de I. B. Lefter în *Postmodernism. Din dosarele unei bătălii literare*, cu unele incursiuni istorice în mișcarea de înaintare a fenomenului pe culoarul dintre

continuitate și fractură. Alegații asemănătoare sunt însă de regăsit „cu duiumul” și în celebrul număr tematic, 1-2 din 1986, al *Caietelor critice*, considerat la vremea apariției „certificatul de naștere” al „post-modernismului românesc”. În ceea ce privește „părinții” acestui hibrid literar, doctoranda emite prezumția potrivit căreia „tatăl natural” nu ar putea fi altul decât „optzecistul” Mircea Nedelciu și nu poeții din „Cenaclul de luni”. Privilegiu refuzat, din cochetărie *tel quel*-istă și cavalerism *junimist*, de către „Orlando”. În constituirea probatoriului sunt aduși la bară „aceeași martori”. Unii par iremediabil convinși de ceea ce au văzut și întâlnit în câmpul literar al anilor ‘80 (I. B. Lefter, Gh. Crăciun, Radu G. Țeposu, Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Ovid.S. Crohmălniceanu, Al. Th. Ionescu, Mircea A. Diaconu *etc.*); alții mai sceptici, dacă nu chiar „pieziși” (Al. Mușina, Mircea Cărtărescu, Mircea Martin, Livius Ciocârlie, Eugen Negrici *ș.a.m.d.*) consideră că prozatorii descind pe o pârție deschisă de „americani”. Depuse la „dosarul paternității” postmodernismului românesc, aceleași texte (reproduse *apres-coup* din mapa lui Gh. Crăciun, *Desant* ‘83. *Generația ‘80 în proza scurtă; Competiția continuă. Generația ‘80 în texte teoretice*), pe care, în faza inițială, optzeciștii le considerau de sorginte textualistă (!), sunt recitate de această dată ca postmoderniste!. Autoarea nu pierde din vedere „schimbarea de macaz” petrecută în literatura de după ‘89, când atari experimente sunt asumate ca posibile articulații de „contexte oblice”!... *Tempora mutantur et nos mutatur in illis!*...(cugeta Lothar I, împăratul care și-a sfârșit viața în călugărie).

Traiectul dintre cele două incipiente întrebări *Avem un postmodernism în România ? (I)* și *Ce a devenit potmodernismul românesc în opțiunea lui Mircea Nedelciu? (II)* va fi reexaminat critic de către Raluca Grigore printr-un exercițiu de „reperiodizare” a literaturii române moderne, fapt ce va presupune „plasarea” lyotardiană a postmodernismului între etapele/momentele moderne de evoluție ale literaturii române. Postmodernismul fiind, în acest context, o „stare născândă”, o altă „față” a modernismului; pe scurt: un spațiu mental și/sau un fenomen de „reconversie” literară. După cum lasă a se subînțelege, proleptic, autoarea, formulele „noii direcții în proza română” vor fi „malaxate” în pasta modelatoare a postmodernismului (recte: în magma optzecismului!)... *Exceptis excipiendis!*...

Cât de postmodernă este însă această mutație optzecistă în literatura română și, mai cu seamă, cât de reprezentativ/decisiv poate fi considerat gestul schimbării de canon inaugurat de Mircea Nedelciu, credem că Raluca Grigore s-a lăsat prea ușor în largul curentului fiind furată de „noul val” (inițiat de Ion Bogdan Lefter&comp.). Așa se explică faptul că ea atribuie dimensiuni și distribuie calități pe care această mișcare literară din anii ‘80

și, mai cu seamă, pe care liderul ei nu și le recunosc și nici nu le pot proba îndeajuns de convingător ca postmoderne.

Pentru că, în opțiunea noastră, fizionomia scriiturii optzeciste (atât cât se lasă ea fotografiată) rămâne dependentă de coerența unei „scriituri speculare“. Altfel spus, de puneri în abis, „generaliza(n)te“, „éclaté“ a propriului text, aplicat în egală măsură „obiectului arătat“ și „instrumentului“ care-l cercetează. (Re)facerea se realizează însă printr-un „travaliu“ întreținut de o alternanță „montare“ și „(de)montare“ textuală. E drept că, în urma balansului, acestea sunt „ușor modificate“ în actul de (re)punere în funcțiune narativă și de acomodare cu/la „turația textului“ (de textuare, cum ar spune Gh. Iova). Operația este analoagă acelor realități variabile prin care (într-un text) „realul“ se relevă ca virtual iar „virtualul“ ca real. *În și prin scriitură* însă!

Începând cu secvența avându-l în centru pe Mircea Nedelciu, „exponentul unei generații“, Raluca Grigore ne va reține în rada temei de cercetare având ca subiect exponențialitatea prozatorului și teoreticianului Mircea Nedelciu. Un preludiv monografic, așadar, cu toate cele binerânduite! Și, evident, cu precizarea că, despre „dramele și frustrările“ autorului și autorului Nedelciu, nu aflăm nimic în plus față de ceea ce știam deja de prin dicționare, istorii critice și necritice ale literaturii contemporane, din teze de doctorat de la universitățile din Iași, Baia-Mare, Galați, Cluj, Suceava, București, Sibiu *etc.* (unele publicate, altele în așteptare), din monografia lui Al. Th. Ionescu (*Mircea Nedelciu*, 2001) sau din fotografiile mișcate ale lui Gh. Crăciun (*Doi într-o carte (fără a-l mai socoti pe autorul ei) Fragmente cu Radu Petrescu și Mircea Nedelciu*, 2003) *ș.a.m.d.* Așa că ne vom mulțumi cu oferta unui „capitol-marsupiu“, doctoranda lăsând a se înțelege că, nepropunându-și o abordare „in extenso“, „informațiile“ din acest registru al receptării se limitează la acoperirea unor „aspecte“ confirmate, „déjà vu“.

Referitor la Mircea Nedelciu, „scriitorul-conștiință“, teoreticianul și autorul de „proză scurtă“, abordate benedictin în „Receptarea critică a prozelor scurte aparținând lui Mircea Nedelciu“ și/sau în „Textul literar optzecist“, teleghidată de Gh. Crăciun, Raluca Grigore va ajunge, pe un drum (co)lateral -via Școala de la Târgoviște- la răscrucea despre care aminteam la începutul acestei prefețe. De aici și marșarea pe (re)adaptarea strategiilor narrative ale lui Mircea Nedelciu la un alt ritm literar, ca efort exemplar de a depăși nivelul autarhic al versantului modernist, prin care prozatorii canonici (Marin Preda, Fănuș Neagu, Sorin Titel, Ștefan Bănuțescu, Eugen Barbu *ș.a.*) își țineau cititorul „la distanță“, oferindu-le doar „ceea ce le era îngăduit a vedea“. Prin urmare, inovația lui Mircea Nedelciu se rezumă la intenția de a crea un interstițiu între

„narator-personaj-cititor”. Totul girat de mai vechea nostalgie a târgoviștenilor (a lui Radu Petrescu în special), prozatori ce visau la crearea unui text care se citește și se gândește pe măsură ce „este scris”.

Placa turnantă a cărții o regăsim în capitolele al VII-ea, axat pe înregistrarea „instanțelor comunicării narative”, al VIII-lea, concentrat pe decodarea titlurilor ca praguri textuale și în cel de-la IX-lea vizând o abordare pragmatică a poeziei prozei scurte a lui Mircea Nedelciu.

Dincolo de toate aceste intențiuni exegetice, Raluca Grigore rămâne, în principal, preocupată de identificarea și decriptarea spațiului fabulatoriu nedelcian, cu insistență asupra complexei relații parteneriale dintre narator-personaj-text-cititor și cu atenția sporită la cartografierea fluxului conștiinței și/sau decodarea mitului limbii comune. Este reținută și sublinierea unor tehnici colaterale, din care nu lipsesc: recursul la montajul de planuri paralele și/sau avantajele scrierii caleidoscopice (a la Dos Passos!), cu binecunoscutele-i inserții fragmentariste, discontinuitate, palinodie, parodie ș.a.. Rețin atenția exegezele autoarei aplicate la *Actualități*, *Biografii*, *Camera obscură etc.* și comentariile referitoare la asaltul biograficului, al intertextualității și al autoreferențialității. După cum nu sunt eludate nici sublinierea „efectelor” cinematografice, fotografice, „tehnica Godard” și/sau noua poetică a privirii, scenariile micului eveniment -drame împărțite, povești eludate-, plurivocitatea discursului (a celui monologic, în special, ca o altă față a disponibilității dialogice) ș.a. Așa cum/atât cât pot fi ele recunoscute până și într-un text postum -*Urișa și ciudata pasăre a viselor noastre*- în care se pledează pentru captarea vieții în pagină, instituită prin „formula lui Orlando”. În integralitate, poetica tardomodernistă nedelciană, cu teme, obsesiile, structurile compoziționale și formulele retorice, care l-au „consacrat”, își extinde rădăcinile printre fragmentele textuale începând chiar din volumul de debut, *Aventuri într-o curte interioară* (1979). Ceea ce unora li se năzare drept semne ale prepostmodernismului!

Efectul de autenticitate, po(i)etica marilor îndrăzneli narrative, recidiva socială și scribală, reciclările din volumul *Efectul de ecou controlat* (1981), readuc în discuție finalitățile literaturii și ale literarității, caracterul antropogenetic și funcția modelatoare, pe care acestea o instituie, făcând din Mircea Nedelciu un „outsider” al noului canon. Prin intervenții subtile și ingenioase, ținând de „ingineria textuală” și aplicate la materia și „configurațiile celulare” ale prozei scurte, gena narativului nedelcian suferă mutații remarcate, deopotrivă de Gh. Crăciun, Ion Bogdan Lefeter, Radu G. Țeposu, Al. Th. Ionescu, Adrian Oțoiu etc. Dar și de către Raluca Grigore, localizate narativ odată cu apariția volumului *Amendament la instinctul proprietății* (1983)!. Ele sunt relevate de autoare pe fondul efilării modelului

narativ modernist, ale cărui elemente inițiale, odată reînodate semantic și supuse recombinației, determină extrapolarea și transformarea povestirii (prozei scurte) în scenariu narativ. Pe această coordonată, Mircea Nedelciu „problematizează” nu doar realul, transcripția și construcția imaginii, ci și actul lecturii. Convingerea exegetei se rezumă la presupuziția că acel „altceva”, pe care îl va aduce Mircea Nedelciu, odată cu al treilea volum, este girat de „concretizarea multiplei sale intenționalități”: deconspirarea artificiilor artistice, democratizarea relației autor-cititor prin emanciparea acestuia din urmă, invitat și implicat în dialog, cooperare textuală, *fair-play* și (re)povestirea lumii prin (re)transcrierea ei. Totul întru plăcerea textuării și a „dialogului permanent”!. Pentru că, în ceea ce privește „poetica” lui Mircea Nedelciu, funcția recuperatoare de real a literaturii sale este la fel de importantă ca funcția modelatoare, transformatoare de conștiință. Po(i)etica transparentizată a „transmisiunilor directe”, recursul la scrierea caleidoscopică, recuperarea (paraliteraturii, a S.F-ului, a subliteraturii *etc.*) se conjugă cu „efectul de ecou literar controlat”, prelungindu-se în/prin volumul *Și ieri va fi o zi* (1989). Textuarea piric-licențioasă, rostirea „în doi peri”, parodiarea pornografică (*Povestea poveștilor generației optzeci*, 1998) *etc.* sunt proceduri care îl împing pe Mircea Nedelciu cât mai aproape de ceea ce avea să fie acceptat la noi drept licență postmodern(ist)ă. Dacă textele din volumul *Și ieri va fi o zi* (re)aduc în discuție faptul că umanitatea și toposurile în care ea este amplasată se reunesc în lumea Textului, alcătuind o proză interesată de celălalt nivel al realității sociale (cel ce va aduce cu sine o „lume în priză directă”), parodiarea poveștii licențioase a lui Ion Creangă se vrea, mai curând, o (re)introducere în arena postmodernității românești pe ușa dinspre „ulița mică” a literaturii noastre.

Deși cam pârloasă, conjectura cu privire la regândirea raportului dintre realitate și ficțiune în conturarea „iluziei imediatității”, provocată de dominația prezentării scenice în detrimentul mărcilor naratoriale, reține, la rândul ei, atenția Ralucăi Grigore. Astfel, lumea prozelor scurte ale lui Mircea Nedelciu este una ce curge învolburat și se sparge în fragmente, spre a se reasambla, accidental și capricios, într-un scenariu lacerat. Firește, este în joc o lume ficțională, creată de narator și (re)constituită ca posibilă de către narator!. Ne făceam, la data susținerii tezei de doctorat, o datorie colegială din a-i confirma Ralucăi Grigore că despre „lumile ficționale” glosau insistent, cam în același interval (pe la mijlocul anilor ‘70), americanii R. Howel, D. Lewis *etc.* demonstrând că proiectarea „lumilor ficționale” nu poate asculta de constrângerile suficient de stricte, ce guvernează logica „lumilor posibile”. Ne bucurăm să observăm că, în actuala variantă a cărții, autoarea a luat în calcul ecuația în care „lumile posibile”, fixate pe retina nedelciană, pot fi și/sau chiar sunt identificate în

cadrul unor structuri de interpretare obligatorii; unele ce nu sunt liber-create (cum ar fi cele în cadrul ficțiunii). Pentru că, opuse ficțiunii, ele exclud entitățile contradictorii. Așa că „lumile ficționale”, în special cele cu focalizare internă multiplă din volumele de proză scurtă ale lui Mircea Nedelciu, sunt, în contrapondere a celor „posibile”, neomogene din punct de vedere semantic. Într-un atare demers, de a miza pe arhitectura preeminentă a „lumilor ficționale”, configurată în proza scurtă a lui Mircea Nedelciu, Raluca Grigore se sprijină pe aserțiunile lui L. Dolezel și, mai ales, pe cele ale lui Toma Pavel în configurarea unor puncte de vedere despre nuanțarea „lumilor ficționale”, purtând „marca Nedelciu”.

Pornind de la ideea că, în existența cotidiană, locuim deja într-o pluralitate de lumi, navetând neîncetat dintr-una într-alta, Mircea Nedelciu întârzie asupra observației că, deplasându-se liber între diferitele lumi ficționale, construind legături, mai mult sau mai puțin strânse între aceste lumi și cele pe care omul le locuiește din punct de vedere istoric și social, ficțiunea nu poate fi definită în opoziție polară cu „realitatea”. Ca atare, ea se cere a fi (re)situată pe o scară continuă de lumi, mai mult sau mai puțin „adevărate”, mai mult sau mai puțin „ficționale”, ale căror intersecții definesc realitatea umană. Ceea ce, după cum lasă a se înțelege Raluca Grigore, proza scurtă a lui Mircea Nedelciu o confirmă și reconfirmă la/cu fiecare lectură și relectură.

În concluzie, aprecierile cu privire la valoarea teoretică și aplicativă a cărții de față certifică avantajele recitirii simultane: pe orizontală, proză cu proză, și pe verticală, cu respectarea unității de bază a fiecărui volum și cu taxonomia procedurilor de semnificare din cadrul fiecărei categorii de texte. Avantajele au în vedere faptul că, pe de o parte, înțelegerea textelor nu este posibilă fără mobilizarea contextuală a cunoștințelor despre fundalul de ordin istoric și/sau generic. Pe de altă parte, cunoașterea acestui fundal și a constrângerilor generate de integrarea în „tablou” sunt extrase chiar din „textele” lui Mircea Nedelciu, reconstrucția semnificației fragmentelor de realitate având, în această situație, un caracter probabilistic.

Raluca Grigore nu își ascunde convingerea că orice studiu de ansamblu asupra prozei scurte a lui Mircea Nedelciu va trebui să treacă, dincolo de encomion, prin practică interpretativă, fie aceasta istorică, sociologică, psihanalitică, formală, informală etc. Cartea *Strategii narative în proza scurtă a lui Mircea Nedelciu* convinge că exegeta pledează, argumentat, în direcția unei departajări evidente între „semnificația” tipurilor de proze nedelecene. Altfel spus, între structura lor intențională (creată de autor) și „semnificația” acestora (activată de cititor). Insuficienta distincție între „semnificație” și „semnificață”, ori între modul auctorial de a vedea și anumitele comodități și/sau provocări ale receptorului, rămâne

unul dintre punctele sensibile ale receptării critice a relațiilor de „autotextualitate”; în special a indicilor concreți ai intenției „in actu” a „strategiilor narative”.

Ceea ce nu a fost suficient enucleat (până la apariția cărții de față!), ține de faptul că literatura optzecistă își va asuma, printre atâtea alte „atribuții”, și o „funcție critică” immanentă, prin care își decodifică („autoprezintă”, „autodesemnează”, „autocomentează” *etc.*) propria-i facere și propriu-i mecanism de regenerare. Cu precizarea că un atare „amendament” po(i)etic a fost, inițial, radicalizat în „tendința de autoprezentare” inaugurată de/prin *Noul Roman francez*. Celor trei „tendințe”, care își dispută textul „iluzionismul balzacian”, „tendința de autoprezentare” specifică „Noului Roman” și tentativa de „antiprezentare” practică de scriitorii de la *Tel Quel* le-ar corespunde, în reliefurile prozelor anilor '80, trei perioade de evoluție: reproductivă, retorică și productivă „de sens” („de cunoaștere”). Într-o atare practică scripturală, producătoare și reproducătoare de sens, concentrată pe „(auto)prezentare” și „(anti)reprezentare”, se află un principiu la care optzeciștii, în frunte cu Mircea Nedelciu, aderă necondiționat. Este vorba despre intenția a vedea în scris o activitate productivă de sens. O muncă, în sensul cel mai propriu al termenului, producătoare de literatură, în ultimă instanță. Imperativ la care subscrie, cu aplomb „junimistul Nedelciu”, convins că, dincolo de munca scriitorului, „producerea de sensuri” are loc *în* și *prin* decopertarea straturilor scripturale ale arhitextului.

În ceea ce privește rezultatul transbordării textualismului în postmodernism, cred că se cuvine să vorbim, în primul rând, despre efectele tardomodernismului atunci când avem în vedere asemenea recidivări din domeniul semiologiei textului. Contrar tendinței unor critici de a „eticheta drept tipic postmoderne”, textele franceze de la *Tel Quel*, Linda Hutcheon avertiza că acestea sunt, de fapt, niște „prelungiri ale noțiunilor moderniste de autonomie și autoreferențialitate”. Transpusă în cazul prozelor scurte ale lui Mircea Nedelciu, observația reține atenția prin faptul că se poate lua în calcul reculul elementelor „moderniste târzii”. Să nu uităm că ideea înaltă potrivit căreia „scrisul e mai întâi de toate un act cultural” și că „literatura din literatură se naște” a fost promovată la noi, inițial de Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Tudor Țopa ori Costache Olăreanu, prozatori pe care generația '80 i-a cultivat și, firește, i-a continuat/„copiat” în spiritul lor literar cât mai fidel cu putință. Gh Crăciun confirmă, în acest sens, că optzeciștii au împins această idee până în „pânzele albe ale parafrizei”, (re)scrierii, (re)citării și (re)combinării, bricolării de stiluri și tehnici.

Referitor la instaurarea unor posibile (co)relații între optzecism, avându-l în frunte pe Mircea Nedelciu, și postmodernism aceasta ține deja

de „istorie literară”. Ceea ce nu se cunoaște însă îndeajuns, este realitatea (bine măsluită de altfel!) că acest „nucleu textualist” va continua să se manifeste (re)activ, ori de câte ori i se va ivi prilejul. De regulă, îl vom recunoaște ca „filtru teoretic”, necesar în validarea unor experimente tardomoderniste. Pentru că „desantul” condus de Mircea Nedelciu se va trezi implicat (ca și telquelștiții, de altfel) într-o „plasă”, pe care evenimentele literare postdecembriste îl va obliga să o „accepte” (în înțelesul medical al termenului!) ca o posibilă „grefă” de epidermă a postmodernismului.

În ceea ce ne privește, am demonstrat că nu este vorba de o fractură interioară produsă în cadrul acestui desant textualist; fie aceasta chiar și „camuflată cosmetic”. Mai degrabă, se poate semnală tendința de (auto)reglare, de (re)adaptare din mers la un alt ritm de funcționare literară, solicitat de acumulările teoretice și de practica scrisului din anii '80; așa cum ne-o probează impactul cu noile experimente postmoderniste din proza nord-americană. Și cu toate că experiențele americane au fost programatic și intens popularizate la noi (la mijlocul anilor '70) în seriile tematice ale revistei *Secolul 20*, fenomenul postmodern american a rămas, din păcate, colateral și fără nici un rezultat concret, la acea dată. Dacă ar fi să dăm crezare lui Mircea Cărtărescu, Ion Bogdan Lefter, etc., „America literară” a fost redescoperită de scriitorii români abia după '89! demonstrându-se, încă odată, cât suntem de atașați „reculului” european occidental și „recuperării” din mers.

Meritul cărții de față se află atât în echilibrul evidențierii strategiilor de interpretare secundă, anti-intenționale, cât și în sublinierea procesului de identificare a „semnificației intenționale” a prozelor scurte ale lui Mircea Nedelciu. Exercițiul este finalizat de Raluca Grigore prin recapitularea onestă a „lecțiilor de po(i)etică aplicată” și ilustrat hermeneutic prin enuclearea strategiilor narative și imersiunea exegetică în adâncimea transtextualității nedelciene.

Prof. univ. dr. Gheorghe I. Manolache
Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu

